STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 04559

YEHUDAH HA-MAKABI

A. Provotiner

Permanent preservation of this book was made possible
by Laraine Lippe
in memory of
her mother, Rose Lippe, whose love of Yiddish gave joy to so many others

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

אידישע יוגנט ביבליאָטעק

יהודה המכבי

היסטאָרישע אָפּערעטע

אין דריי אַקטן

פון א. פראוואטינער

מוזיק פון ליאָ שטיין

פאַרלאַג מ. צעשינסקי, שיקאגא, 1939

יהודה המכבי

אַנטיילנעמער:

אנטיוכוס — סיריש־גריכישער קעניג

אפּאלאָניוס — גריכישער פעלדמאַרשאַל

ניקאָנור — גענעראַל

יהושע (יאסאָן) — פאַלשער כהן גדול

יהודה המכבי

יוחנן

שמעון — יהודהס ברידער

יונתן

אליעזר

חנה

שאול

נחשון

אביעזר

ברוך — חנהס זין

אבצן

שמאי

אמציה

בלינדער

צוועלף געפאַנגענע מיידלעך

זעקס זקנים

גריכישע און אידישע סאָלדאַטן

פריסטער

כוהנים

טענצערינס

דינער

פאָלק

ציַיט פון האַנדלונג: 167 יאָר פאַר דער קריסטלעכער ציַיטרעכענונג

אָרט: ארץ ישראל

ערשטער אַקט

פּאַלאַץ אין דער פעסטונג אַנטיוכיאַ. אנטיוכוס זיצט אויפן טראָן. אַרום אים: גענעראַלן, פריסטער און דינער. אַלע זענען שיכור. כאָר זינגט לויב־לידער צום גאָט וואקכוס.

כ אָ ר:

רום און לויב צו אונדזער קעניג:
וואָס איז קלוג, געטלעך, מעכטיק!
שוימען זאלן ווײַן באקאלן,
ווי קאסקאדן — שײַן און פּרעכטיק.

פון פאנטאנען — ווײַן זאל גיסן:
לכבוד אונדזער וואקכוס־גאָט!
פריידגענוס פון ווײַב און ווײַן
איז זײַן הייליקער געבאָט!

העכער, העכער, הייבט די בעכער!
גיסן, פליסן זאל דער ווײַן.
גאָלד און פורפור־שעמערירן —
זאל אין ליכט פון זונענשײַן.

וואקכוס, זעווס און אפראדיטא:
שטאלצע געטער פון פּאַרנאַס!
היינט איז אייער גרויסער יום טוב;
גיסט זיך ווײַן פון קרוג און פאס!!!

וויוואט! וויוואט!! וויוואט!!!

(מען קלינגט מיט די בעכער, אַלע טרינקען)

ד י נ ע ר: (קומט, פארנויגט זיך) אַלמעכטיקער קעניג! אונדזער גרויסער גענעראל ביקאנור, האָט צוגעשיקט אַ געפאַנג פון צוועלף שײנע אידישע טעכטער. וואָס איז דײַן אַלערהעכסטער באַפעל צו טאָן מיט זיי?

א נ ט י ו כ ו ס: זיי אַרײַנברענגען אַ הער! (דינער פארנויגט זיך, אָפּ רעכטס.)

א פּ אָ ל אָ נ י ו ס: (שיכור) ווי געוואונשן! נאָך שוימיק־שטאַרקן ווײַן, איז זייער גוט מיט די שײנע טעכטער פון יהודה — שפּאַס צוטרײַבן. כאַ־כאַ־כאַ!

א ל ע: ווי געוואונשן. פונקט אין דער צייט! כע־כע־כע!

(מען פירט אַרײַן צוועלף מיידלעך צוגעבונדן צוזאַמען אויף איין לאַנגער שטריק. אײנער פירט זיי, אַ צווייטער טרײַבט זיי מיט אַ בייטש. זיי קרייזן דורך פארן קעניג, אַלע קוקן אויף זיי מיט שפּאָט.)

א נ ט י ו כ ו ס: שײַן זענען די טעכטער פון יהודה; נאָר שטאַרק אויסגעצערט.

ליזאָ שטיין.   רום און לויב.

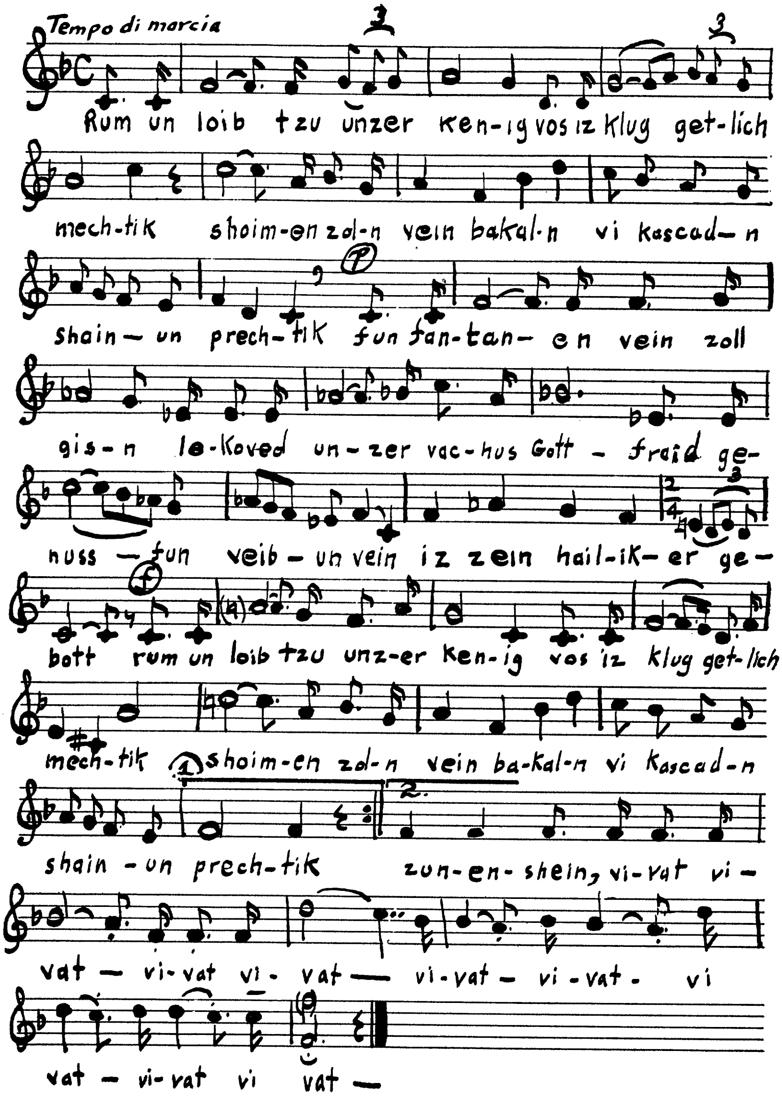

א פ א ל א נ י ו ס : דאס האָט זיי אונדזער בראַווער ניקאנור מיט האָניק־לעקעך געשפּייזט. כאַ־כאַ־כאַ, די אידן לעבן דאָך אין אַ לאַנד וואו עס רינט מילך און האָניק!

פ ר י ס ט ע ר : יאָ, בא ניקאנורן לעקן זיי דעם אמתן האָניק. כי־כי־כי!

א נ ט י ו כ ו ס : קענט איר זינגען? די ציון־טעכטער זינגען דאָך זייער שיין!

(מיידלעך שווייגן)

א נ ט י ו כ ו ס : (אין כעס) וואָס ענטפערט איר ניט? בין איך דען ניט אייער קעניג און הערשער?! שקלאַפן־טרייבער! זאל דיין בייטש ריידן!

(שקלאַפן־טרייבער שמייסט זי מיט דער בייטש)

א נ ט י ו כ ו ס : פארשטאנען וואס איך האָב געפרעגט? (מיידלעך שווייגן)

א פ א ל א נ י ו ס : אַ פאַרעקשנט פאָלק די ישראל־קינדער. זיי וועלן זייער גאט קיינמאָל ניט פארשוועכן.

פ ר י ס ט ע ר : (שטיל צום קעניג) קעניג מעכטיקער, באפעל זיי צו־זינגען אַ לויב־געזאַנג צו זייער יהוה־גאָט; וועלן זיי דיך פאָלגן.

א נ ט י ו כ ו ס : דענקסטו אַזוי?

פ ר י ס ט ע ר : איך בין זיכער.

א נ ט י ו כ ו ס : זינגט אייער לעצט געבעט צו אייער גאָט, איידער איר שטארבט. און שטארבן מוזט איר; ווייל איר האָט מיין באפעל ניט אויסגעפאלגט.

ע ר ש ט ע : באפריי אונדז פון די שטריק, וועלן מיר אונדזער ערב טויט־תפילה זינגען.

א נ ט י ו כ ו ס : באַפרייט זיי פון די שטריק! (מען טוט עס) איצט, זינגט!

(מיידלעך הייבן אויף די הענט־ווי צום דוכנען. אַלע הערן זיך איין.)

ז י י ז י נ ג ע ן :

זיי געגרויסט מעכטיקער הערשער:
גאָט פון יהודה און ישראל!
געלויבט זאל זיין דער נאָמען יהוה
איבער די בערג פון אפרים
און אויך אין שרון טאָל!!!

שטארק די הערצער פון די טעכטער און זין:
וואס קעמפן פאר פרייהייט און גלויבן.
זאלן די תפילות פון אונדזערע קדושים
אין די הימלען זיך טראגן,
און זיך צום כסא־הכבוד דערהויבן.

פארשאָלטן זאל ווערן דער מעכטיקער שונא
וואָס וויל אונדז פאַרוויסטן, פאַרדאַרבן.
מיר האָבן קיין מורא פאר בייטשן און פיילן,
אַלע ווי איינע זענען מיר גרייט;
פאר פרייהייט און גלויבן צושטאַרבן . . .

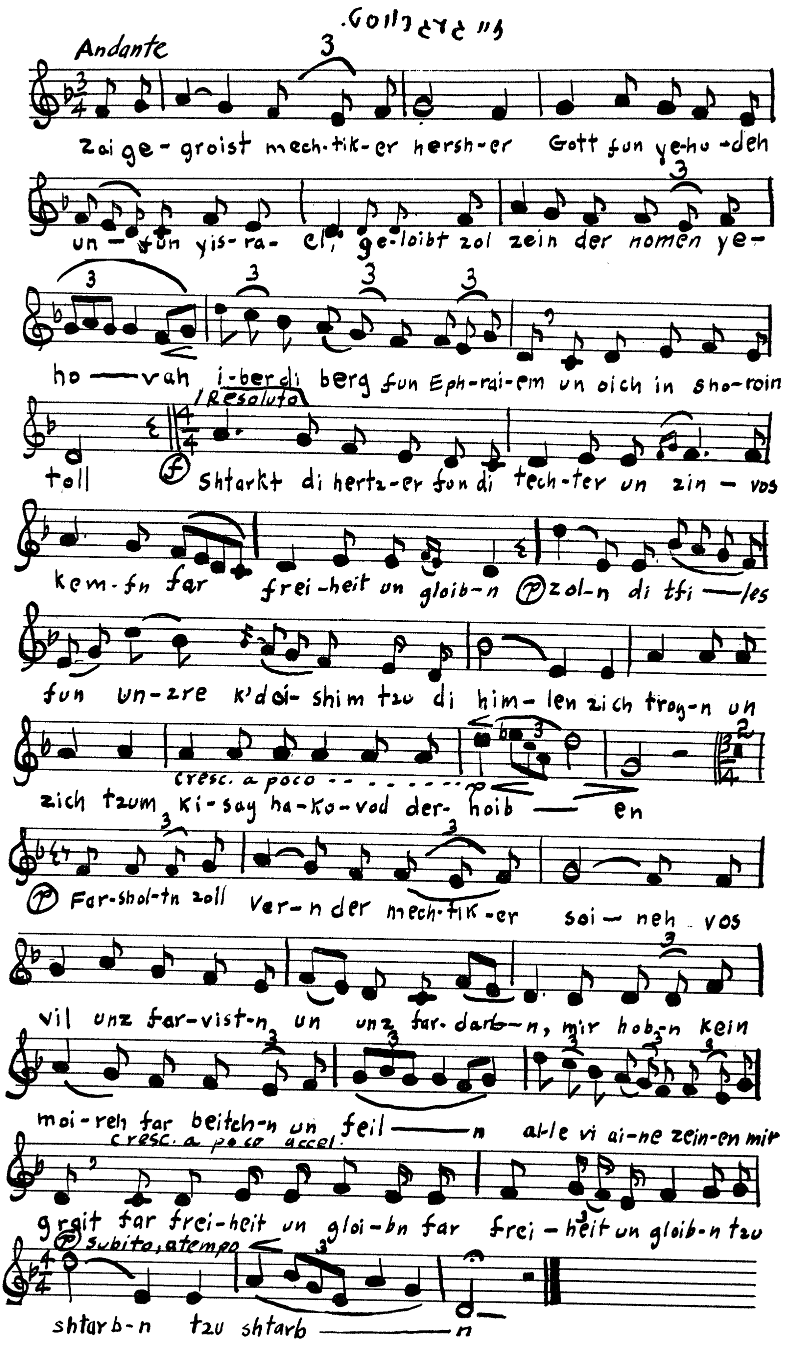
Andante
zai ge-groist mech-tik-er hersh-er Gott fun ye-ho-deh
un-fun yis-ra-el, ge-loibt zol zein der nomen ye-
ho-vah i-ber di berg fun Eph-rai-em un oich in sho-roin
Resoluto
toll Shtarkt di hertz-er fun di tech-ter un zin-vos
kem-fn far frei-heit un gloib-n zol-n di tfi-les
fun un-zre k'doi-shim tzu di him-len zich trog-n un
cresc. a poco
zich tzum ki-say ha-ko-vod der-hoib-en
Far-shol-tn zoll ver-n der mech-tik-er soi-neh vos
vil unz far-vist-n un unz far-darb-n, mir hob-n kein
moi-reh far beitch-n un feil-n al-le vi ai-ne zein-en mir
cresc. a poco accel.
greit far frei-heit un gloi-bn far frei-heit un gloib-n tzu
subito, a tempo
shtarb-n tzu shtarb-n

(זיי בלייבן שטיין אין עקסטאטישער פאזע מיט די הענט און קעפ גע־ווענדעט צום הימל. אַלע אַרוס, שטיל און ערנסט.)

אנטיוכוס: שיין געזונגען, אָבער זייער אומעטיק. קענט איר טאַנצן?

צווייטע: יאָ, איצט קענען מיר בלויז אַ גסיסה־טאַנץ — טאַנצן.

אנטיוכוס: כאַ־כאַ־כאַ! אַזויפיל טעג ניט געגעסן, און אַזאַ ווייטן וועג דורך בייטשן געגאַנגען, און איר קענט נאָך טאַנצן?... אַזאַ כוח פאַר־מאָגן בלויז יהודה־טעכטער.

אפאלאניוס: אַ מערקווירדיק פאלק זענען די אידן. ווי די שלאַנגען זענען זיי. צעהאַק זיי אויף שטיקער, און יעדע שטיק פאַר זיך — לעבט.

אנטיוכוס: האַרפעס, צימבלען, שפּילט אויף אַ טאַנץ, און זאָלן זיי אין טויט פאַרגיין — טאַנצנדיק!

אַלע: אין טויט פאַרגיין — טאַנצנדיק, כאַ־כאַ־כאַ!

(מוזיק שפּילט, זיי טאַנצן. איינע פאַלט נאָך דער צווייטער)

אנטיוכוס: וואַרפט זיי אַרויס די פגירות?

אפאלאניוס: אין לייבן־שטייג וואַרפט זיי אַריין. זאָלן זיי זיי־ערע הונגעריקע גומענס שטילן מיט אידיש בלוט און פלייש. (מוזיק רייסט איבער. מען שלעפּט אַרויס די טויטע, די האַלב־לעבעדיקע פירט מען אַרויס)

דינער: (פון רעכטס, פאַרנויגט זיך) אַלמעכטיקער קעניג! אַ עברי איז מיט דער דערלויבניש פון גענעראַל ניקאַנור אַ הערצו געקומען. זאָל איך אים אַריינלאָזן?

אנטיוכוס: לאָז אים אַריין.

יאסאָן: (קומט אַריין, קניט פאַרן קעניג, גיט אים איבער אַ מגי־לה. קעניג לייענט.)

אנטיוכוס: גענעראַל ניקאַנור שרייבט מיר, אַז דו ווילסט אויס־דינגען דעם פּריסטער־אַמט פון דיין ברודער חוניו, און דו זאָגסט צו איינ־צומאָנען גרעסערע שטייערן. ער שרייבט מיר, אַז דו נעמסט זיך אונטער צו פאַרשפּרייטן גריכישע פירונגען צווישן די אידן, און דו ביסט אויך גרייט צו באַצאָלן אַ גרויסע סומע פאַרן פּריסטער־אַמט.

יאסאָן: אמת, מיין אַלערהעכסטער הערשער!... אָט דאָ האָסטו די צוגעזאָגטע סומע אין באַרעס גאָלד. (גיט אים אַ זעקעלע. קושט דעם זוים פון קלייד).

אנטיוכוס: (נעמט דאָס זעקעלע) זאָל דיין וואונש באַוויליקט ווערן. איך וועל דעם באַפעל איבערשיקן צום גענעראַל ניקאַנור, און דו וועסט אינגיכן איבערנעמען בא דיין ברודער חוניו, דעם אַמט פון הויך־פּריסטער.

יאסאָן: מיין טיפסטן דאַנק און ברכה צו דיר מיין אַלערהעכסטער הערשער. איך שווער באַם גאָט זעוס, אַז איך וועל העלעניזירן דאָס אידי־שע פאָלק. גימנאַזיומס, שפּיל־פּלעצער, היפּאָדראָמען וועל איך אויסבויען. פעסטעוואַלן און אָלימפּיאַדעס וועל איך איינפירן, און מיט דער צייט וועלן זיי זייער קליידונג און אויסזען אויך ענדערן. און די וואָס וועלן ניט פאָלגן — וועל איך אין די הענט פון גענעראַל ניקאַנור איבערגעבן.

אנטיוכוס: אַזוי זאָל דאָס געשען! (יאסאָן פאַרנויגט זיך, שטעלט זיך אין אַ זייט.)

ד י נ ע ר : (דעכטס, פארנויגט זיך) צוויי אפיציר'ן האָבן געבראכט געפאַנגענע — אַ מוטער מיט זיבן זין.

א נ ט י ו כ ו ס : זאָל מען זיי אַריינברענגען. (דינער אָפּ רעכטס)

א פ א ל א נ י ו ס : כאַ־כאַ־כאַ! די פאַרפלוכטע אידן קינדלען ווי די ראצן . . . זיבן זין!

פ ר י ס ט ע ר : ווי די ראצן קינדלען זיי . . . כע־כע־כע! קלוג געזאגט.

מען פירט אַריין חנהן מיט אירע זיבן זין, געבונדן איינער צום צווייטן מיט שטריק. אפיצער דערלאנגט דעם קעניג אַ מגילה.)

א נ ט י ו כ ו ס : ביסטו די פרוי וואס האט געוואגט ניט צופאלגן מיין באפעל?

ח נ ה : יאָ, דאס בין איך.

א נ ט י ו כ ו ס : האָסטו דען אויף זיך און דיינע קינדער קיין רחמנות ניט?

ח נ ה : מיינע קינדער זענען מיר טייערער פון מיין לעבן. מיינע קינדער זענען מיר ליב נאָר דאן, ווען זיי זענען מיינע. דאס הייסט קינדער פון מיין פאלק. ווען אימיצער פון זיי וועט וואגן צופארראטן זיין פאלק און גלויבן, בין איך גרייט, אַליין מיט מיינע אייגענע הענט אים אומצוברענגען.

א נ ט י ו כ ו ס : באלד וועסטו זען, צי דיינע קינדער דענקען אויך אַזוי ווי דו. באַפרייט זיי פון שטריק.

ח נ ה : קינדער מיינע, האָט קיין מורא ניט פאַרן טויט, שרעקט זיך ניט פארן שווערד, זייט מוטיק און שטאָלץ וועלן מיר אונדזער פרייהייט אויסקעמפן. בעסער צו שטארבן ווי אַ העלד אין פעלד, איידער לעבן ווי אַ קנעכט אין פאלאץ.

א נ ט י ו כ ו ס : שוויג, פאַרשאָלטענע! אויב ניט, וועל איך דיך הייסן קעפּן! נעמט זי צו אָן אַ זייט. (מען טוט עס) ווער איז דער עלצטער פון אייך?

ש א ו ל : איך.

א נ ט י ו כ ו ס : ווי אַזוי רופט מען דיך?

ש א ו ל : שאול איז מיין נאָמען.

א נ ט י ו כ ו ס : שאול, גיי צו און בוק זיך פאַר דעם גאָט. (ווייזט אויף אַ סטאַטוע פון אַ חזיר.)

ש א ו ל : דאס איז אַ סטאַטוע און ניט קיין גאָט.

א נ ט י ו כ ו ס : בוק זיך, אויב ניט, וועל איך דיך טויטן! (ציט די שווערד פון שייד).

ש א ו ל : איך בין אַ קינד פון אידישן פאָלק. טויזנטער אידישע קינדער האָבן שוין זייערע לעבנס אוועקגעגעבן פאר זייער פרייהייט און גלויבן. איך בין אויך איינער פון זיי. מעגסט מיר אויף שטיקער צעשניידן, אָבער מיין פאָלק וועל איך ניט פאַרלאָזן. אַ איד בין איך, און אַ איד וועל איך שטארבן.

א נ ט י ו כ ו ס : נעמט אים צו פון דאנען, און דערהרגעט אים! (מען טוט עס)

א פ א ל א נ י ו ס : אויף שטיקער צעהאַקט אים!

ח נ ה : ער וועט קיינמאָל ניט פארראטן, אין טאַטן געראטן. זיי געבענשט מיין קינד!

אנטיוכוס: דעם צווייטן אַהער! (ער קומט צו) ווי רופט מען דיך?

נחשון: נחשון איז מיין נאָמען.

אנטיוכוס: ביסטו אויך אַזאַ עקשן ווי דיין ברודער? וועסטו אויך קיין רחמנות ניט האָבן אויף דיינע יונגע יאָרן? זיינע צעהאַקטע גלי־דער וואלגערן זיך שוין דאָרטן, און היינט לעקן שוין דאָס בלוט. וועסטו זיך בוקן פאַרן גאָט?

נחשון: ניין, מיין ברודער וועל איך ניט פאַרשעמען. אמת, לעבן וויל איך; אָבער אַ פריי לעבן, ניט ווי אַ קנעכט וואָס טוט אַלץ וואָס מען הייסט אים. איך בין אויך אַ קינד פון אידישן פאָלק, און איך בין גרייט שטאַרבן ווי אַלע אַנדערע ביז מיר. קענסט מיך טויטן.

אנטיוכוס: קעפּט אים! (מען פירט אים אַרויס) דעם דריטן! (קומט צו) ווי רופט מען דיך?

אביעזר: אביעזר איז מיין נאָמען.

אנטיוכוס: זיי קליגער פון דיינע ברידער, און קני פאַר אָט דעם גאָט, אויב ניט . . .

אביעזר: ווערסטו מיך טויטן? קענסט דאָס טאָן, איך האָב פאַרן טויט קיין מורא ניט. זאָלסט אָבער וויסן, אַז אונדזער אומשולדיק בלוט וועט פון דיר בקמה נעמען.

אנטיוכוס: שוויג! צום תליון!! (חנה וויל עפּעס זאָגן, מען פאַר־האַלט איר דאָס מויל. עס רייסן זיך דורך די ווערטער:)

חנה: שטאַרב מיט גאָטס נאָמען אויף די ליפּן.

אנטיוכוס: פירט צו אָט יענע דריי! (מען פירט זיי צו) אינגל, קום אַ הער און בוק זיך פאַר דעם גאָט!

ברוך: דו ביסט קיסר און מען דאַרף דיך פאָלגן. איך בין אָבער ניט דיין קנעכט, און איך וויל דיך ניט פאָלגן.

אנטיוכוס: בוק זיך, אויב ניט וועסטו געטויט ווערן!

ברוך: טו וואָס דו ווילסט, איך בין גרייט צו שטאַרבן!

אנטיוכוס: נעמט אים, און צעפּערטעלט אים! (מען נעמט אים)

חנה: (שרייט אויס) זיי גליקלעך מיין קינד, וואָס דו שטאַרבסט צו־זאַמען מיט דיינע ברידער.

אנטיוכוס: דעם פינפטן אַהער! (מען פירט אים צו) ווערסטו זיך אויך לאָזן טויטן ווי דיינע נארישע ברידער? פאַרנויג זיך פאַר דעם גאָט, ווערסטו בלייבן לעבן.

אבצן: איך וועל בלייבן לעבן, זאָגסטו? צו וואָס זאָל איך בלייבן לעבן, ווען איך האָב דאָס כאַרכלען פון מיינע געהרגעטע ברידער. איך בין שטאָלץ וואָס זיי זענען אַזעלכע העלדן. קען איך דען זיין פאַלש צו זיי? נאַ, אָט האָסטו מיין האַלדז! שנייד, שטעך!

אנטיוכוס: (שרייט) די מינוט פאַרנויג זיך!!

אבצן: איך בין גרייט צו שטאַרבן, און איך וועל זיך ניט בוקן.

אנטיוכוס: נאָך גאָר אַ שנעק, און איז האַרט ווי שטאָל. פאַר־נויג זיך!

אבצן: ניין, מיין מאַמע האָט אונדז פאַרבאָטן צו קניען פאַר דיינע אָפּגעטער, און מיין מאַמעס וואָרט איז פאַר מיר הייליק.

א נ ט י ו כ ו ס : נעמט אים, און שניידט פון אים פּאָסן! מען נעמט אים)

פּ ר י ס ט ע ר :די אידן גלויבן, אז נאכן טויט וועלן זיי לעבן אַ צווייט לעבן. דערפאר שטאַרבן זיי מיט אַזאַ גרינג האַרץ.

א פּ א ל א נ י ו ס : כע־כע, נאָכן טויט — אַ צווייט לעבן? מען ווערט דאך אים אויף שטיקלעך צערייסן! אונדזערע תלינים זענען דערויף גרויסע בריות.

א נ ט י ו כ ו ס : דעם זעקסטן! (מען פירט אים צו) ביסטו אויך אַזאַ איינגעשפּארט אינגעלע? די מינוט, פארנויג זיך!

ש מ א י : ביין, איך וועל בעסער פאלגן מיין מאַמען. מיין מאַמע האָט אונדז געלערנט, אז מען דארף פאָלגן טאַטע־מאַמע, איך האָב ניט קיין טאַטן וועל איך פאלגן מיין מאַמען.

א נ ט י ו כ ו ס : (ווילד) בוק זיך!

ש מ א י : איך וועל זיך ניט בוקן! (קעניג שפּרינגט אויף, שטעכט אים. חנה גיט אַ יאמערליכן קוויטש)

א נ ט י ו כ ו ס : ווארפט אים אַריין אין לייבן־שטייג!!! (מען טראָגט אים אַרויס)

א פּ א ל א נ י ו ס : גוט געצילט, קעניג. גלייך אין האַרצן אַריין געטראפן. כע־כע!

א נ ט י ו כ ו ס : דעם לעצטן אַהערצו. (מען פירט צו אמציהן) ווי אַלט ביסטו אינגעלע?

א מ צ י ה : זיבן יאָר.

א נ ט י ו כ ו ס : ווייסטו ווער איך בין?

א מ צ י ה : יאָ, דו ביסט אַ שלעכטער! דו האָסט מיינע ברידער דערהרגעט!

אַ נ ט י ו כ ו ס : אויב דו וועסט זיך פארנויגן פאר אָט דעם אַ, וועל איך דיר געבן אַ שיינע מתנה.

א מ צ י ה : איך בין אַ אידיש קינד, און מיין מאַמע האָט מיך געלערנט איך זאל זיך ניט בוקן פאר אַ חזיר.

א נ ט י ו כ ו ס : זעסט דאָס רינגל אויף מיין פינגער? איך וועל דאָס אַראָפּוואַרפן אויף דער ערד, און דו בויג זיך אָן און הייב עס אויף, וועלן אַלע מיינען, אז דו האָסט זיך פאר דעם גאָט געבוקט.

א מ צ י ה : איך וויל ניט, אז מען זאל אזוי מיינען וועגן מיר.

א נ ט י ו כ ו ס : אויב דו וועסט מיך ניט פאלגן, וועסטו מוזן שטארבן. ווילסטו שטארבן?

א מ צ י ה : שטאַרבן וויל איך ניט, אָבער בוקן זיך וויל איך אויך ניט.

א נ ט י ו כו ס : בוק זיך אינגעלע, וועל איך דיר אַריינגעמען אין פּאַלאַץ, און דיך מאַכן פאַר אַ פּרינץ.

א מ צ י ה : איך וויל ניט!

א נ ט י ו כ ו ס : פירט צו זיין מאמען. (מען פירט צו חנהן) שלעכטע מוטער. דאס איז דיין איינציקער און לעצטער זון פון אַלע זיבן — וואס איז דערוויל לעבעדיק. האָב רחמנות אויף אים, רעד אים צו, ער זאָל זיך פאַר דעם גאָט בוקן, אויב ניט, וועל איך אים אויך פאר דיינע אויגן דערהרגענען.

ח נ ה : (קושט אמציהן) טייער קינד מיינס. לעצטע האָפנונג מיינע! פאלג ניט דעם קיסר. שטארב, ווי דיינע ברידער די העלדן. (צום קעניג)

און דו רוצח, מיט דיין שווערד האסטו מיך פאר אויס מאַמע געמאַכט. נעמ־זשע אויך מיין לעבן צו. דערהרגע מיך צוזאמען מיט מיין לעצט קינד.

א נ ט י ו כ ו ס : נעמט בא איר צו דאס קינד, און צעשמעטערט זיין קאָפּ אָן אַ פעלזן־שטיין! (מען רייסט פון איר דאס קינד, זי האלט עס פעסט. מען בייטשט איר און מען רייסט עס אַרויס.ביידנס געשרייען מישן זיך צוזאמען.)

ח נ ה : (שרייט מיט די לעצטע כוחות) פריי זיך מוטער, וואס דיינע קינדער שטארבן פאר זייער פרייהייט און גלויבן. גאָט פון שרה, רבקה, רחל ולאה! לאז מיך שטארבן צוזאמען מיט מיינע קינדער. זינגט אַ תפילה. שטאַרבט)

א נ ט י ו כ ו ס : (אַלע אַרום דערשראָקן און פאַרוואונדערט. ווען ער קומט צו זיך, שרייט ער אויס מיט רציחה) נעמט זי צו פון דאַנען! אירע פאַר־גליזערטע אויגן שרעקן מיך, אַ קאָנוואולסיע באפאלט אים. עס ווערט אַ גע־רודער, חנהס קערפער טראגט מען אַרויס. ווען ער קומט צו זיך, שרייט ער אויס:) איך שווער באַם גאָט מאַרס, אַז איך וועל אַלע אידן אויסראָטן. זיי־ער לאנד וועל איך צעשטערן ביז צום גרונט. אַ שטיין אויף אַ שטיין וועל איך ניט לאזן. זייער הויפּט־שטאט ירושלים, וועל איך צעאַקערן, און זייער טעמפּעל וועל איך פארברענען. זייער געדעכעניש וועל איך פון דער ערד אָפּווישן. אויב ניט — זאָל מיין נאָמען ניט הייסן אנטיוכוס!

א פ א ל א נ י ו ס : לאנג לעבן זאל אונדזער קעניג: א נ ט י ו כ ו ס ע פּ י פ א נ ו ס ! ! !

אַ ל ע : וויוואַט! וויוואַט!!!

א נ טי ו כ ו ס : גיסט אָן ווייַן! זינגט, טאנצט! מען גיסט אים אָן אַ בעכער וויין) וויוואַט פאר די געטער וואקכוס און מאַרס!!!

אַ ל ע : וויוואַט, וויוואַט, וויוואַט!!!

כ אָ ר ז י נ ג ט :

מיט דער זעלבער מעלאָדיע פון „רום און לויב״, זייט 5)

מעכטיק איז דאס גריכיש פאלק,
שטאַלץ און שטאַרק ווי הערקולעסן.
אונדזער שנאה צו די אידן —
וועט מען קיינמאָל ניט פארגעסן.

קלוג און מעכטיק — אונדזער קעניג,
בראווע קעמפּער — גענעראלן.
מיר זענען שטענדיק גרייט צום קריג,
ווען מען הערט פאנפארן שאַלן.

וויוואַט, וויוואַט — פאַר אונדזער קעניג!
וויוואַט, פאַר די מעכטיקע אַרמייען.
ווי אַ ווירבל פון ציקלאָנען —
אויפן שלאַכט־פעלד אַלע גייען!!!

אַ ל ע : וויוואַט פארן קעניג! (מען טרינקט)

א נ ט י ו כ ו ס : טענץ! ברענגט די טענצערינס!

(מוזיק שפּילט, טענצערינס טאַנצן אַ וואקכאַ־טאַנץ. קעניג שיכור לאזט זיך לויפן נאָך אַ טענצערין. פארהאנג.)

צווייטער אַקט

לאַגער פון אידישער אַרמיי אין בית־צור. טיף אין הינטערגרונט — בערג, וועלדער, ווענט — ביימלעך. אויף אַ באַרג־פּלאַץ — טעלטעלעך. בריידלעך. פרייטיק פארנאכט, זונפארגאנג.

יהודה, יוחנן, שמעון, יונתן און אליעזר שטייען אין אַ גרופּע שווייגנדיק־פארטראַכט, און הערן זיך איין צום געזאַנג וואָס קומט פון לאַגער.

אידישער כאָר

„קום פעטער קעגן דער כלה:
לכבוד שבת זי באַגעגענען!
מעג דער שונא מיט שפּיז און פיילן,
ווי אַ האָגל אונדז באַרעגענען.

„הייליק האַלט דעם טאָג פון שבת״,
שטרענג פארזאָגט האָט דאָס געבאָט,
„זאָלסט אין יענעם טאָג בלויז רוען״,
האָט געהייסן אונדזער גאָט!

וועט ער לאָזן, אַז דער שונא —
זאָל דעם שבת אונדז צעשטערן?
גאָט־יהוה! אונדזער תפילה —
בעטן מיר דיך צו דערהערן!!!

שיק אַ קראַנקייט אויפן שונא:
ווי אויף די אַרמייען פון סנחריב.
מאָרגן איז דאָך שבת־קודש,
און איצטער איז דאָך ערב...

זיי געגרויסט, און זיי געלויבט:
גאָט פון אַלע געטער!!!
באַהיט אונדז, און באַשיץ אונדז,
דו ביסט אונדזער רעטער!!!

(געזאַנג גייט איבער אין געמורמל, שטילער און שטילער)

יהודה: אונדזערע ברידער זינגען די תפילה פון קבלת־שבת, און עס פילט זיך די אָנגעשטרענגטע מידקייט אין זייער געזאַנג. כאָטש אויף טאָג רו ווילט זיך זיי האָבן.

יונתן: עס איז צובאַוואונדערן זייער העלדישקייט. חדשים נאָכ־אַנאַנד ווי זיי ליגן אין די פעלזן־שפּאַלטן, און מען האָט אפילו ניט ברויט צו זאַט, און אַלע ווי אייבער קעמפן ווי די לייבן.

שמעון: יהודה, זיי ווייסן, אַז דער שונא קלייבט צוזאַמען זיינע אַרמייען אַרום בית־צור. ער וויל אין אונדזער הייליקן שבת־טאָג פאַר־פירן אַ שלאַכט. וואָס וועסטו טאָן? וועסטו מחלל־שבת זיין?

(יהודה שווייגט)

אַלע: זאָג, יהודה! וואָס וועסטו טאָן?

יהודה: איך בין ניט יהושע בן נון, און איך קען ניט זאָגן: „בלייב שטיין זון אין גבעון, און דו לבנה אין עמק הילון״. עס איז אַלץ אין גאָטס

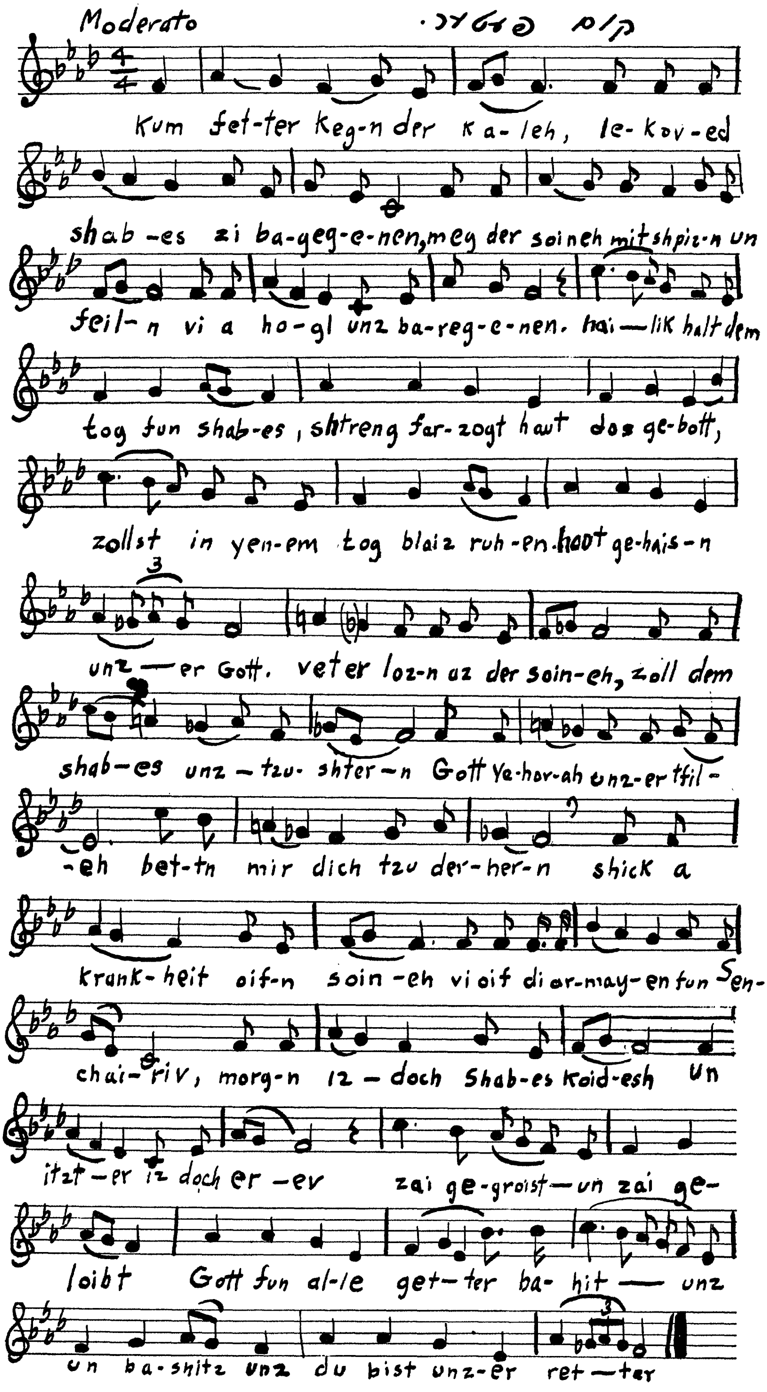
Moderato
קום פעטער.
Kum fet-ter keg-n der ka-leh, le-kov-ed
shab-es zi ba-geg-e-nen, meg der soineh mitshpiz-n un
feil-n vi a ho-gl unz ba-reg-e-nen. hai—lik halt dem
tog fun shab-es, shtreng far-zogt haut dos ge-bott,
zollst in yen-em tog blaiz ruh-en. haot ge-hais-n
unz—er Gott. veter loz-n az der soin-eh, zoll dem
shab-es unz-tzu-shter-n Gott Ye-hov-ah unz-er tfil-
-eh bet-tn mir dich tzu der-her-n shick a
krank-heit oif-n soin-eh vi oif di ar-may-en fun Sen-
chai-riv, morg-n iz-doch Shab-es Koid-esh un
itzt-er iz doch er-ev zai ge-groist—un zai ge-
loibt Gott fun al-le get-ter ba-hit—unz
un ba-shitz unz du bist unz-er ret—ter

האַנט, און אויב ער וועט ברענגען דערצו — וועט אנדערש ניט קענען זיין...

ס אָ ל ד אַ ט : (פון רעכטס) אנטלאפענע אידן פון ירושלים, האָבן זיך דורכגעגנבעט דורך דעם שונאס לאַגער, און זיי ווילן זען יהודה החשמונאי.

י ה ו ד ה : פיר זיי אַריין. (סאלדאט אָפּ. אַלע וואַרטן מיט אונגעדולד. דריי אידן קומען)

י ה ו ד ה : פון וואנען קומט איר ברידער?

ע ר ש ט ע ר : העלד און פירער! אַנטרונענע זענען מיר פון ירושלים. קוים מיטן לעבן זענען מיר פון דאַרטן אַנטלאָפן.

צ ו ו י י ט ע ר : דער שעכט־מייסטער ניקאנור האָט אונדזער היי־ליקע שטאט שוין האַלב חרב געמאכט, אונדזערע ווייבער און קינדער זענען פון הונגער אויסגעגאנגען.

(יהודה האַלט דעם קאָפּ געזונקען, שווייגט).

א ל י ע ז ר : און וואס איז מיטן בית־המקדש?

ד ר י ט ע ר : ווי צו די אויגן וואָס האָבן אַזעלכעס געזען. דער בית־המקדש איז פארוויסט און פארשוועכט. אויף די מזבחות האָבן זיי חזרים קרבנות געבראכט. דאס גאלד פון שולחן און ארון־קודש האָבן זיי אַרונטער־געריסן און צוזעגעצט. די כוהנים און בני־כוהנים — אויסגעהרגעט. דער איינציקער פון די כוהנים וואס לעבט, איז יאסאָן דער פאלשער כוהן און פאררעטער . . . (איד צעוויינט זיך)

י ה ו ד ה : איר האָט זיך געראַטעוועט פון שונאס הענט, אָבער אויך דא זענט איר ניט זיכער. אויב איר ווילט מען זאל אַרויסרייסן אונדזער לאַנד פון שונאס בלוטיקע הענט, מוזט איר זיך אָנשליסן אין די רייען פון אונדזערע קעמפער, און אויב אייך איז באַשערט צושטארבן,וועט איר כאָטש שטאַרבן מיט אַ העלדישן טויט — קעמפנדיק פאר אייער גלויבן, לאַנד און פרייהייט!

י ו ח נ ן : מיר זענען בלויז זעקס טויזנט, און ניקאנורס אַרמיי באַ־שטייט פון אַריבער פערציק טויזנט סאָלדאַטן באַוואָפנטע מיט פּאַנצערס, שילדן און קופּער־היטלען. זייערע שפּיזן, שווערדן און פיילן זענען פון אמתן שטאָל, און אונדזערע שפּיזן און פיילן זענען היימיש געמאַכטע. איר מוזט זיך אָנשליסן אין דער מחנה פון אונדזערע בראַווע קעמפער.

ע ר ש ט ע ר : ליבע) חשמונאים־ברידער! מיר זענען גרייט אונדזער לעבן אַוועקצוגעבן פאר אונדזער גלויבן לאנד און פרייהייט, איידער אויס־געשאָכטן צו ווערן ווי די קעלבער פון שעכט־מייסטער — ניקאנור. זענט איר וויליק, ברידער?

ב י י ד ע : אונדזער לייב און לעבן : פאר אונדזער גלויבן און פרייהייט.

י ה ו ד ה : שומר (סאָלדאַט קומט פון לינקס) פיר זיי אָפּ אין לאַגער אַריין. דערציילט דאָרטן אייערע ברידער וואָס אייערע אויגן האָבן אין ירושלים געזען.

(שומר פירט זיי אָפּ לינקס. פון רעכטס קומט צולויפן אַ שומר דער־שראקן און מעלדעט:)

ש ו מ ר : אַ גריכישער עלצטער אין דער באגלייטונג פון צוויי סאל־דאַטן איז צוגעקומען צו אונדזער לאַגער, און געזאָגט, אַז ער וויל זען דעם אידישן אַרמיי־פירער — יהודה.

אַ ל ע : אַ גריכישער עלצטער?!

ש ו מ ר : יאָ!

י ה ו ד ה : (פאַרקלערט) פיר זיי אַריין. (שומר אָפּ) וואָס זאָל דאָס באַדייטן?

ש מ ע ו ן : אפשר אַ שפּיאָן?

י ו נ ת ן : וועט ער דאָך אַזוי אָפן פאַר אַלעמען ניט צוקומען צו אונדזער לאַגער?!

א ל י ע ז ר : שפּיאָנען קומען שטענדיק בגנבה. מען הערט טריט)

י ה ו ד ה : שטילער, זיי קומען. שומר און דריי גריכן קומען)

ג ע נ ע ר א ל : זיי געגריסט — יהודה המכבי!

י ה ו ד ה : זיי געגריסט — פרעמדער.

ב ר י ד ע ר : זיי געגריסט.

י ה ו ד ה : דאָס זענען מיינע פיר ברידער. (ווייזט אויף זיי) יוחנן, שמעון, יונתן און אליעזר.

(גענעראַל פאַרנייגט זיך. זיי טוען דאָס זעלבע)

י ה ו ד ה : (צום שומר) גיי אויף דיין וואַך־פּלאַץ.

ג ע נ ע ר א ל : (צו די גריכישע סאָלדאַטן) אויך איר קענט גיין און וואַרטן ביז איך וועל צוריקקומען. שומר און גריכישע סאָלדאַטן אָפּ רעכטס)

י ה ו ד ה : מעג איך וויסן ווער דו ביסט, און וואָס האָט דיך געבראַכט אין אונדזער לאַגער אין אַזאַ שפּעטע שעה?

ג ע נ ע ר א ל : איך בין אַ שליח געשיקט פון גענעראַל ניקאַנור.

י ה ו ד ה : שלוחים קומען ניט באַוואָפנט פון קאָפּ ביז די פיס. שלוחים קומען מיט אַ ווייסער פאָן און מיט אַ געשריפטס פון זייער עלצטן. די גאַנצע זאַך איז מיר פאַרדעכטיקט.

ג ע נ ע ר אַ ל : (שמייכלט) איך האָב ניט איבער זיך קיין עלצטן...

י ה ו ד ה : וואָס מיינסטו?

ג ע נ ע ר א ל : ווייל איך בין דער עלצטער איבער אַלע עלצטע. איך בין ניקאַנור אַליין.

אַ ל ע : ניקאַנור?!

ג ע נ ע ר א ל : יאָ, דאָס בין איך.

י ה ו ד ה : כאָטש מיין בלוטיקער שונא, באַוואונדער איך דיין דרייסטקייט, און איך באַגריס דיך — גענעראַל ניקאַנור. זעץ דיך. ווייזט אָן אויף אַ פלאַכן שטיין.)

(ניקאַנור זעצט זיך, יהודה לעבן אים. די ברידער שטייען)

ג ע נ ע ר א ל : איך מוז דיך אויך באַגריסן יהודה. כאָטש לויט דיין שטאַנד ביסטו ניט קיין גענעראַל, נאָר בלויז אַ פּריסטער־זון, אָבער גרויס אָרדענונג און פולע וואַכזאַמקייט הערשט אין דיין לאַגער. דאָס וואָס מיין געניט אויג האָט באַלד באַמערקט.

י ה ו ד ה : ניט מיר קומט דער דאַנק; נאָר די בראַווע העלדן פון אונדזער אַרמיי וועלכע זענען גרייט אַוועקצוגעבן זייער לייב און לעבן פאַר זייער לאַנד און פרייהייט. מעג איך וויסן נאָך וואָס דו ביסט אַ הער געקומען?

ג ע נ ע ר א ל : יאָ, איך וויל מיר זאָלן שליסן שלום.

י ה ו ד ה : איר די זיגער — קומען בעטן שלום? און וואָס הייסט בא איך שלום? פאַרברענען שטעט און דערפער, קוילען הילפלאָזע זקנים,

ווייבער און קינדער, חרוב מאכן הייליקע טעמפּלען, און אַרויסרייסן די צונ־גען בּאַ די וואס ריידן זייער אייגענע שפּראַך? דאס הייסט בּאַ אייך שלום? ווען איר זאלט אויפריכטיק וועלן שלום, וואלט איר דאך מיט אונדז קיין מלחמה ניט געפירט! . . . .

ג ע נ ע ר א ל : ניט איך, נאָר אונדזער קעניג אנטיוכוס וויל שלום.

י ה וד ה : (סאַרקאַסטיש) ווער קען אנטיוכוסן געטרויען? היינט איז ער אנטיוכוס־עפּיפאנוס, און מארגן איז ער אנטיוכוס־עפּימאנוס. אנטיו־כוס דער משוגענער. עס קאן צווישן אונדז קיין שלום ניט זיין, ביז איר וועט ניט פארלאזן אונדזער לאנד.

ג ע נ ע ר א ל : צווישן דיין לאגער און אידישן לאנד, שטייט אַן אַרמיי פון פערציק טויזנט פוס־גייער חוץ רייטוועגענער און פעסטונג־שטורמער. וועסטו קענען בּיישטיין אַזאַ מעכטיקן כוח?

י ה ו ד ה : יאָ, מיט גאָטס הילף!

ג ע נ ע ר א ל : דיין גאָט וועט דיר ניט העלפן אין זיין שבת־טאָג ווען ער רוט.

י ה ו ד ה : ווילסט מיך צווינגען צו פאַרשוועכן דעם פּאָר מיר הייליקן פערטן געבּאָט?

ג ע נ ע ר א ל : עס איז געווענדט אָן דיר — יהודה. מלחמה אָדער שלום . . .

י ה ו ד ה : זאל שוין בּעסער זיין מלחמה. ניט מיט אייך גריכן קען מען לעבן בשלום. איר זענט בּאַצווינגער, אונטערדריקער און פאַרשווע־כער פון יעדן מענטשנס הייליקטום, אויבּ ער איז נאָר ניט קיין גריך. דו בּיסט ספּעציעל געקומען אַרויסצווינגען אויף מיר דעם חלול־שבת; איך נעם אים אָן, און מיין גאָט וועט מיר מוחל זיין, ווייל איך פיר איצט אַ הייליקע מלחמה און ניט קיין דעראָבּערונגס־מלחמה — ווי איר גריכן! אויבּ עס איז אַזוי בּאַשערט, וואַרף איך זיך אונטער דעם שיקזאַל און זאָל דער זכות פון מיין הייליקן שבּת וועלכן איך מוז דורך דיר פאַרשוועכן —— בּיישטיין!!!

ג ע נ ע ר א ל : (שטעלט זיך אויף) צום ווידערזען.

י ה ו ד ה : יאָ, אויפן שלאַכטפעלד! שמעון, פיר זיי אַריבּער דורכן לאַגער און קום בּאַלד צוריק. און דו יונתן הייס אלע שופרות שאַלן אַ תקי־עה־גדולה. אליעזר, קלייבּ צוזאַמען אַלע עלצטע און קום מיט זיי אַ הער, מיר מוזן זיין גרייט פאַרן קאַמף. גענעראַל, שמעון, יונתן און אליעזר אָפּ רעכטס און לינקס. שופרות שאַלן. מען הערט קולות שרייען „וואַכט אויף, וואַכט אויף״!) בּרודער יוחנן, לויף אין דאָרף בּית־צור און הייס אַלעמען: אַלט און יונג — מענער, פרויען און קינדער זיי זאָלן קומען אַרויסבּאַגלייטן אונדזערע קעמפער מיט געזאַנג און טענץ! (יוחנן אָפּ רעכטס. פון אַלע זייטן קומען צולויפן עלצטע)

ע ר ש ט ע ר : וואָס איז געשען, יהודה, וואָס די שבת־רו איז גע־שטערט געוואָרן?

אַ ל ע : וואָס איז געשען?

י ה ו ד ה : בּיקאַנור אַליין, איז דאַ אָקאָרשט געווען. ער האָט געזאָגט, אַז ער וועט אָנפאַלן אויף אונדז אין דעם הייליקן שבת־טאָג, ווען אונדזער גאָט רוט.

צ ו ו י י ט ע ר : דענקסטו יהודה צופארשוועכן דעם הייליקן שבת, און אין קאַמף קעגן שונא אַרויסגיין?

י ה ו ד ה : יאָ! דאס איז אַ הייליקע מלחמה. איך פאַרטיידיק דעם נאָמען פון אונדזער גאָט, און דעם גאָט פון אונדזערע אבות־אבותינו. ווילט איר זיך לאָזן אויסשעכטן ווי די קעלבער בלויז דערפאַר ווייל עס איז שבת? ווייסט א י ר אַז אויפהאַלטן אַ מענטשלעך לעבן איז דוחה שבת?!

ד ר י ט ע ר : אָבער ווי קענען מיר זיך קעגנשטעלן אַן אַרמיי פון צענדליקער טויזנטער גוט באַוואָפנטע סאָלדאַטן, ווען מיר זענען בלויז אַ מחנה פון זעקס טויזנט, וועלכע איז אַזוי אָפּגעשוואַכט פון אַזאַ לאַנגן קאַמף!

י ה ו ד ה : באַ ווען עס איז דאס האַרץ ווייך — זאל אין דער היים בלייבן, און ווער עס איז פאַר זיין גלויבן, פאָלק און פרייהייט זאל גיין מיט אונדז . . .! היינט, מוזן מיר געבן דעם שונא די אַנטשיידענע שלאַכט, און לאָמיר זאָגן ווי שמשון הגבור האָט אַמאָל געזאָגט: „תמות נפשי עם היונים!" און מיט דער הילף פון אונדזער גאָט־יהוה וועלן מיר דעם קאַמף געווינען. זאָל אונדזער שלאַגוואָרט זיין: „בעזרת אלהים!"

אַ ל ע : עמנו אל! מיר זענען גרייט צום שלאַכט!!!

יוחנן קומט, נאָך אים מענער, פרויען און קינדער)

י ה ו ד ה : ברידער! לכבוד דעם לעצטן שלאכט וואס מען צווינגט אונדז אין הייליקן שבת אָנצופירן, זינגט, טאַנצט און באַגלייט ארויס אונדזערע בראווע קעמפער מיט אַ פריילעך געמיט. און זאל דער שונא וויסן, אַז מיר זענען גרייט דעם טויט באַגעגענען מיט געזאַנג אויף אונדזערע ליפּן. זינגט!

כ אָ ר ז י נ ג ט :

הושיעה נא! העלף אונדז גאָט!
צוגעווינען די לעצטע שלאַכט.
צובאַזיגן דעם יון־שונא;
וואס פאלט אויף אונדז אָן אין שבת־נאַכט.

מיט מוט און פרייד, נעמט דאס געווער —
אין אייער מעכטיק־שטאַרקע הענט.
שלאָגט דעם שונא אויפן קאָפּ,
וואס האָט אונדזער הייליקע שטאָט פאַרברענט.

זייט געבענשט חשמונאים־זין,
אויך דו יהודה אונדזער העלד!
זאל גאָט־יהוה זיין מיט אייך —
אין קאַמף אויף בערג, און אויך אין פעלד!!!

א ל ע : זייט געבענשט! זייט געבענשט!!!

(טענצערינס טאַנצן, מען זינגט פון דאָס ניי: הושיעה נא. עס הערט זיך אַ געשאַל פון שופרות).

י ה ו ד ה : איך הער די שופרות שאַלן. אונדזערע אַרמייען זענען שוין גרייט צום קאמף. קומט, און בעזרת אלהים — וועלן מיר דעם שונא ביי־קומען!!!

אַ ל ע : זייט געבענשט, זייט געבענשט!

יהודה און ברידער גייען פאַראויס אַלע נאָך זיי. כאָר זינגט.)

פאָרהאַנג פאַלט לאַנגזאַם.

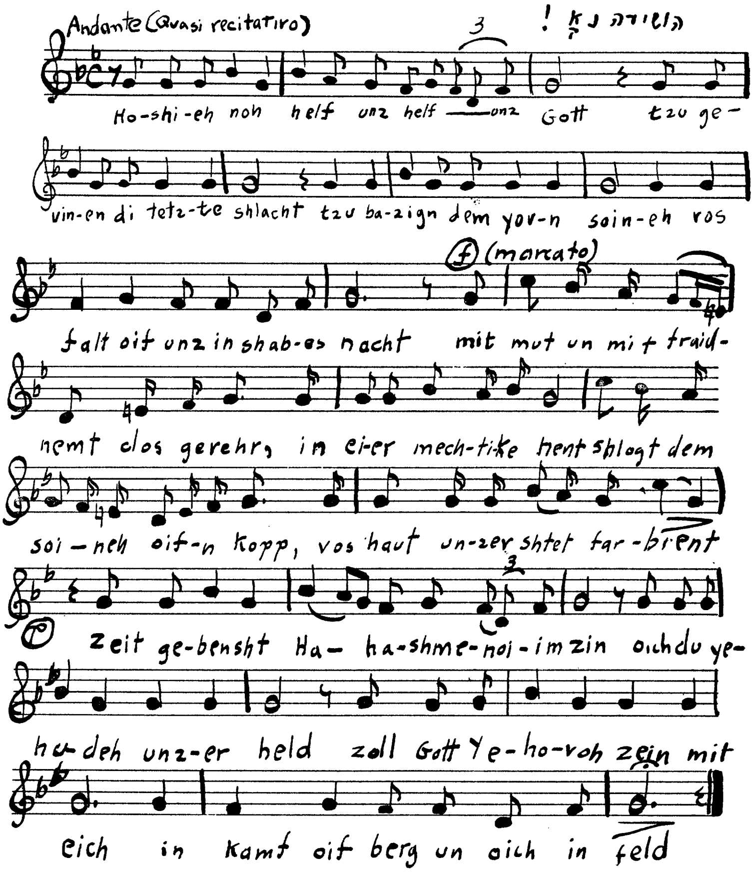

דריטער אַקט

אויפן הר־הבית. אַ הויכע שטיינערנע וואַנט וואס פארנעמט די גאַנצע ברייט פון צווייטן בינע־פלאַן. אין מיטן אַ גרויסע ארקע מיט אפענע טויערן. איבערן טויער — אַ קופאַל מיט אָפגעריבענעם גאָלד־קאָליר. טיף אין פערספּעקטיוו, זעט מען דורכן אָפענעם טויער אַ גרויסע מנורה וואָס שטייט אויף טרעפּ. מענטשן ארבעטן. זיי גייען אויף און אָפּ מיט געהילץ און אַנדערע מאטעריאלן. אַ געזעמל פון זקנים שטייען לעבן טויער און שמועסן צווישן זיך:

ערשטער: און וואו איז יהודה מיט די אַנדערע חשמונאים־זין?

צווייטער: נאָכדעם ווי ער האָט געגעבן די פאַראָרדענונג אויס־

צוראמען דעם בית־המקדש, האָט ער זיך אוועקגעלאזט מיט זיינע בראווע העלדן צו פאַרטרייבן דעם שונא ביז דער אקרא־פעסטונג. דאָרטן וועט ער אַוועקשטעלן וואַך, און ער וועט האַלטן דעם שונא געפאַנגען ביז ער וועט פון הונגער אויסגיין. בלויז שמעון איז דאָ געבליבן, ער גיט אַכטונג מען זאָל אויסרייניקן אַלע אומריינקייטן, און אַלץ זאָל צוגעגרייט ווערן צום חנוכת־הבית.

ד ר י ט ע ר : איך וואלט אים שוין געוואלט זען. איך האָב זיין פאטער מתתיהו גוט געקענט.

פ ע ר ט ע ר : אַ דאנק דעם באשעפער וואס אונדזערע שונאים זע־נען באזיגט געווארן, און אונדזער הייליקע שטאָט איז ווידער אויפגעריכט געווארן.

פ י נ פ ט ע ר : איר זעט? אויף אָט יענעם דארן אויפן שפיץ בארג הענגט, (ווייזט מיטן פינגער לינקס) אפאלאניוסעס קאָפּ וואס יהודה האָט מיט זיינע אייגענע הענט אָפּגעהאַקט, און טאקע מיט אפאלאניוסעס שווערד.

ז ע ק ס ט ע ר : ער האָט פארדינט זיין שטראָף. מען זאגט, אז ער האָט עס חנה בת תנחום מיט אירע זיבן זין פארפייניקט צום טויט.

ע ר ש ט ע ר : לאמיר פארגעסן אָן די צרות וואס מיר זענען אויס־געשטאנען. איצט דארף מען זיך פרייען מיטן זיג. אמת, צופיל אומשולדיקע קרבנות זענען אומגעקומען פון די בלוטיקע רוצחישע הענט, דערפאר וועט זייער נאמען פאראייביקט ווערן לדור־דורות!

ב ל י נ ד ע ר : נאך גוט וואס איך בין בלינד, און איך זע ניט דעם חורבן און פארשוועכונג וואס דער שונא האָט אָנגעטאן אין בית־המקדש. איז דאס אַמת, אז ער האָט דאס גאלד פון שולחן און ארון־קודש צוגענומען?

צ ו ו י י ט ע ר : ס'איז אמת, זיידע!

ב ל י נ ד ע ר : איז אויך אמת, אז ער האָט אויף די מזבחות חזרים געשאָכטן, און מיט זייער טריף בלוט די יריעות פון אונדזער הייליקער תורה באשמוצט?

ד ר י ט ע ר : יאָ, זיידע! די גאַנצע שענקייט און ריינקייט פון בית־המקדש האָט ער צעשטערט, באשמוצט און מיט די פיס געטראטן. אָפּגע־טער האָט ער אין בית־המקדש אויפגעשטעלט און געצוואונגען די אידן צו זיי חזרים־קרבנות צו ברענגען. און ווייסט איר ווער עס איז זייער כוהן געווען

אַ ל ע : ווער? ווער?

ד ר י ט ע ר : אַ איד, יהושע־חניו דעם כוהן־גדולס ברודער. יאסאָז האָט ער זיך גערופן. ער וועט שוין אָבער זיין שטראָף באקומען. שמעון החשמונאי האָט אים אין קעלער פון בית־המקדש געכאַפּט וואו ער האָט זיך באהאלטן ווען די יונים זענען אנטלאָפן. זיין שטראָף וועט ער שוין פון יהודהן באקומען. איצט ליגט ער אַ געפאנגענער געשמידט אין קייטן.

ש מ ע ו ן : (קומט אַרויס פון בית־המקדש, נאָך אים צוויי סאלדאטן) וואס שטייט איר דא? גייט אַ היים, טוט זיך איבער אין אייערע יום־טוב־דיקע בגדים, אויב איר האָט אַזעלכע, און גייט אַרויס מקבל־פּנים זיין אונ־דזערע העלדן וואס וועלען באלד אַהערקומען צום חנוכת־הבית. אַלץ איז שוין גרייט צו דער הדלקה.

ע ר ש ט ער : וואו וועט מען נעמען שמן־זית ? דער שונא האָט דאָך אַלץ פאַראומרייניקט.

ש מ ע ו ן : אין קעלער פון בית האָט מען געפונען אַ קריגעלע בוימל וואס איז פאַרזיגלט מיט דער חתימה פון כוהן־גדול שמעון הצדיק, און עס וועט זיין גענוג אויף היינט פאַר דער הדלקת־המנורה.

ב ל י נ ד ע ר : אַ דאַנק דעם האַר אין הימל פאַר דעם חסד און נס וואס ער טוט מיט אונדז.

ש מ ע ו ן : קומט, לאָמיר זיי גיין באַגעגענען. קיינער פון אייך טאָר ניט אויספעלן בא דער פייערונג פון חנוכת־הבית. קומט ! אַלע אָפּ לינקס. פון ווייטן הערט זיך אַ געשאַל פון שופרות און געזאַנג וואס ווערט נענטער און נענטער. פון רעכטס קומט אָן אַ פּראַצעסיע פון כוהנים און בני כוהנים. זיי טראָגן לולבים, מירטן און פּאַלמע־בלעטער. לויים שפּילן אויף האַרפעס, צימבלען און טאַצן. אַלע זינגען :)

כ אָ ר :

מיט ליבע און געזאַנג, קומט אַלע אַנטקעגן :
יהודה־המכבי — דעם מוטיקן העלד !
צענדליקער טויזנט הרוגים פון שונא,
צעשלאָגענע ליגן אין טאָל און אין פעלד.

(זיי גייען איבער אויף לינקס. מען הערט אויסגעשרייען :
„לאַנג לעבן זאָלן די חשמונאים־העלדן ! לאַנג לעבן זאָל יהודה־המכבי״!
פּראַצעסיע מיט יהודהן קערט זיך צוריק, מאַרשירן אַריין און זינגען :)

מיט מירטן און לאָרבער — זיין קאָפּ טוט באַצירן,
אַ העלד איז געקומען יהודה פון קריג.
אַ ליבע צו דעם בורא וואס האָט אונדז געהאָלפן —
איבערן מעכטיקן שונא צוהאָבן אַ זיג !!!

מען פירט שוין יהודהן אין הויף פונם מקדש,
מיט פרייד און מיט גליק, שיינט זיין געזיכט.
מיט טרערן פון פרידן — טויזנטער אויגן :
ווען זען דאָס צינדן פון מנורה די ליכט.

(אַלע בלייבן שטיין באַם טויער נאָכדעם ווי יהודה הויבט אויף די האַנט. אַלע הערן זיך איין.)

י ה ו ד ה : ברידער ! מיין האַרץ איז איבערפילט מיט פרייד און טרערן. מיט פרייד — וואס מיר האָבן מיט יהוהס הילף דעם מעכטיקן שונא בייגעקומען, און מיט טרערן — וואָס איך זע ווי חרב און פאַרוויסט אונדזער הייליקע שטאָט ירושלים, און דער בית־המקדש איז געוואָרן. דריי שווערע יאָר פון קאַמף האָבן די העלדישע זין פון יהודה אָנגעפירט קעגן די מעכטיקע לעגיאָנען פון די יונים. אונדזערע בעסטע זין האָבן מיט זייער בלוט די ערד פון די שלאַכט־פעלדער באַטרונקען, און פאַרוואונדעטע נאָך מיט מערער בראַווקייט זיך קעגן שונא געשטעלט. אַ גרויסע צאָל פון זיי זענען אומגעקומען פאַר זייער גלויבן, לאַנד און פרייהייט. די שענסטע טעכטער פון ציון זענען דורך די שיכורע זינדער געשענדעט און פאַראומ־

מיט לויב און געזאַנג.

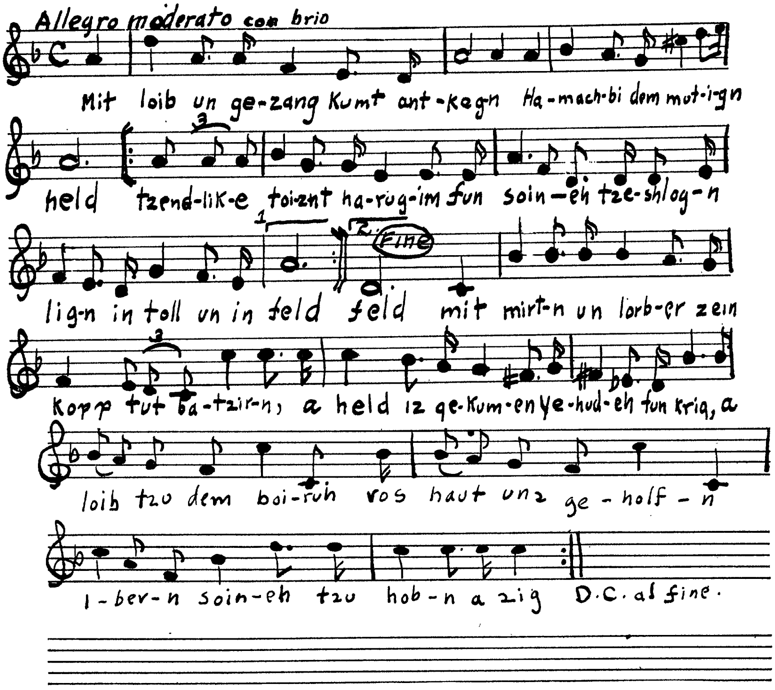

רייניקט געווארן, און נאָכדעם האָט מען זיי צום טויט פארפייניקט. ווען מיר זיי דען אַמאָל פארגעסן? ווער דען וועט פון אונדז פארגעסן אן דער העלדישער מוטער — חנה בת תנחום און אירע זיבן בראווע זין וואס האָבן איינער נאכן אַנדערן זייערע לעבנס אַוועקגעגעבן פאר זייער גלויבן, לאַנד און פרייהייט? (מען וויינט) ווען מיר דען פארגעסן דעם נאָמען פון דעם אַלטן אליעזר וועלכער האָט ליבערשט אויסגעקליבן דעם טויט איידער צו פארזוכן אַ שטיקל חזיר־פלייש? ווער דען וועט פון אונדז אַלעמען פאר־געסן אן מיין פאָטער מתתיהו־הכוהן, וואָס האָט דער ערשטער פאַר זיין גלויבן, זיין לעבן איינגעשטעלט, און מיט דעם מעסער וואס אַ אידישער פאררעטער האָט דעם חזיר־קרבן געוואלט שעכטן, האט ער אים און דעם גענעראל אפּעלוס דערשטאָכן, און נאָכדעם אייך גערופן צו דער הייליקער מלחמה? הייליק און איינגעקריצט זאלן די נעמען פון די העלדן אין אונ־דזער זכרון בלייבן לדור דורות! יהודה, און אַלע אַרום וויינען. פּויזע. יהודה ווישט אויס די אויגן) נייך, ניט פון וויינען איז איצט די צייט. איצט, איז אַ

צייט פון בויען! קומט, לאמיר אַריינגיין אין בית־המקדש, און מיט לויב און געזאנג צום בורא־העולם פּראוּוען דעם חנוכת־הבית.

ש מ ע ו ן: יהודה, איידער מיר גייען אריין צו דעם יום־טוב, וויל איך דאס פֿאָלק זאל משפּטן איינעם פון אירע פאררעטער.

י הו ד ה: וועמען מיינסטו?

אַ ל ע: ווער איז ער? ווער איז ער?

ש מ ע ו ן: יאסאָן׳ען — דעם פאלשן כוהן. אין קעלער פון חצר־שני האָבן מיר אים געפונען פארשטעקט אין אַ ווינקל. איך האָב אים געשמידט אין קייטן, און איך האַלט אים אָפּגעשלאָסן. און איצט, איידער מיר גייען צום חנוכת־הבית איז די צייט אים צו משפטן. וואס איז דיין באפעל, יהודה?

פ אָ ל ק: פארשטיינען אים — דעם פאררעטער!!! אַלע פיר מיתה־משונות קומט אים!

י ה ו ד ה: (הויבט אויף די האַנט, אַלע ווערן שטיל) ברידער, מיר װעלן דעם משפּט איבערגעבן אין זיינע אייגענע הענט. היינט איז בא אונדז דער יום־טוב פון חנוכת־הבית, וויל איך, אַז מיר זאָלן זיין ריין און אומבאַפלעקט פון מענטשן־בלוט. אמת, ער איז אַ פאררעטער קעגן דעם גאַנצן אידישן פאָלק, אָבער ניט איך און ניט איר דארפן היינט זיין די שופטים. שמעון, הייס ברענגען יהושען.

ש מ ע ו ן: אבנר און פלטיאל, גייט און ברענגט יאסאָן׳ען אַ הער. (ביידע אָפּ)

ב ל י נ ד ע ר: קען מען דען אַזאַ זינדיקן פארשווייגן? ער האָט פון אונדז הויכע שטייערן געריסן. אַלעמען איינגערעדט יונישע מנהגים און מידות אָנצונעמען, און ווער ס׳האָט אים ניט געפאָלגט, האָט ער צום שעכט־מייסטער פארמסרט. אַזאַ איינעם מעג מען אפילו אום יום־כיפור דער־הרגענען.

י ה ו ד ה: אָט פירט מען אים שוין. (סאלדאטן ברענגען יאסאָן׳ען געשמידט)

פ אָ ל ק: (מיט געבײלטע פויסטן) פאררעטער! בוגד!!

— סקילה קומט אים!

— שׂרפה — פאר אַלעמען אין די אויגן!

— הרג — קיין גאַנצער אבר זאל ניט בלייבן!

— חנק — מיט אונדזערע אייגענע הענט!!!

— אַלע פיר מיתה־משונות צוזאמען קומט אים!

(יאסאָן שטייט מיט אַ געבויגענעם קאָפּ)

י ה ו ד ה: יהושע, דו האָסט געהערט דאס קול פון פאלק? דו ווייסט דאך „קול העם — כקול שדי”. האָסטו עפּעס וואס צו זאגן?

י א ס אָ ן: קיין מחילה קען איך ניט בעטן, ניט בא גאָט און ניט בא לייט, ווייל איך האָב קעגן ביידע געזינדיקט, און איך וויל קיין מחילה ניט האָבן, ווייל מיין געוויסן פלאגט מיך. דאס בלוט־געשריי פון די אומשולדיקע קרבנות וועלכע זענען דורך מיינע מסירות געפאלן — שרייט צו מיר און פאדערט נקמה. איך נעם אָן דעם משפט פון פאלק, און איך װעל אין זיך אליין נקמה נעמען. הייס מיך באפרייען פון די קייטן, און גיב מיר בלויז אַ שטריק. איך נעם אָן די מיתה פון חנק. ביז איר וועט פון בית אַרויס־קומען, וועט מיין קערפּער שוין הייגען אויף אַ בוים, און רויב־פויגל וועלן פון מיר שטיקלעך רייסן.

יהודה: באפרייט אים פון די קייטן. (מען טוט עס) איצט איז אונדזער געוויסן ריין, ווייל „ניט אונדזערע הענט — האָבן דאס בלוט פאַרגאסן״. גיי, יהושע!

(יהושע גייט געבויגן דעם קאָפּ, קוקט נישט אויף קיינעם, אַלע וויכן אָפּ פון אים)

פאָלק: ברוך שפטרנו!

יהודה: ברידער, איידער מיר גייען צו דער הדלקה, האָב איך צו אייך אַ בקשה. איך וויל, אַז דער היינטיקער יום־טוב זאל בלייבן לזכרון. און יעדעס יאָר פונקט אין דעם פינף און צוואנציקסטן טאָג אין חודש כסליו, זאלט איר פייערן דעם טאָג ווען דער יון־שונא איז פאַרטריבן געווארן פון הר־הבית. אין יענעם טאָג זאָלט איר פייערן מיט אַ הדלקה פון ליכט. און זאלן די ליכט־פלאַמען זיין די פייעריקע עדות פאַר אונדזערע געפאַלענע העלדן וואס האָבן זייער לייב און לעבן אַוועקגעגעבן פאַר זייער גלויבן, לאַנד און פרייהייט.

פאָלק: דיין בקשה איז פאַר אונדז הייליק. אַזוי וועט עס געשען.

יהודה: קומט צו דער הדלקה.

(אַלע גייען אַריין אין מקדש, שטעלן זיך אויס אין דער לענג אין צוויי שורות אַרום דער מנורה. כוהן גייט אַרויף מיט אַ קריגעלע בוימל, גיסט אָן די רערן. טונקט איין אַ שטעקל מיט וואָל אַרומגעוויקלט אין אַ פייערבעקן, און גיט עס איבער צו יהודהן. יהודה גייט ארויף אויף די טרעפּ. נעמט צינדן די מנורה. אַלע זינגן:)

הנרות הללו אנו מדליקין:
די דאזיקע ליכט טוען מיר צינדן —
לכבוד דעם הייליקן זיג.
געבענשט זאלן זיין די אידישע העלדן —
וואס האָבן געוואונען דעם קריג.

ליכטיק זאלן די פייערן ברענען!
דער שונא זאל זען זיי פון ווייט.
יאָ, דער חרובער מקדש ווערט ווידער —
מיט געזאנג און מיט טענץ איצט באנייט.

(מענער זינגען, פרויען טאנצן אין אַ קרייז־געווירבל וואס ווערט אַלעמאל גרעסער און גרעסער.)

פאָרהאַנג פאַלט לאַנגזאַם

הנרות הללו.

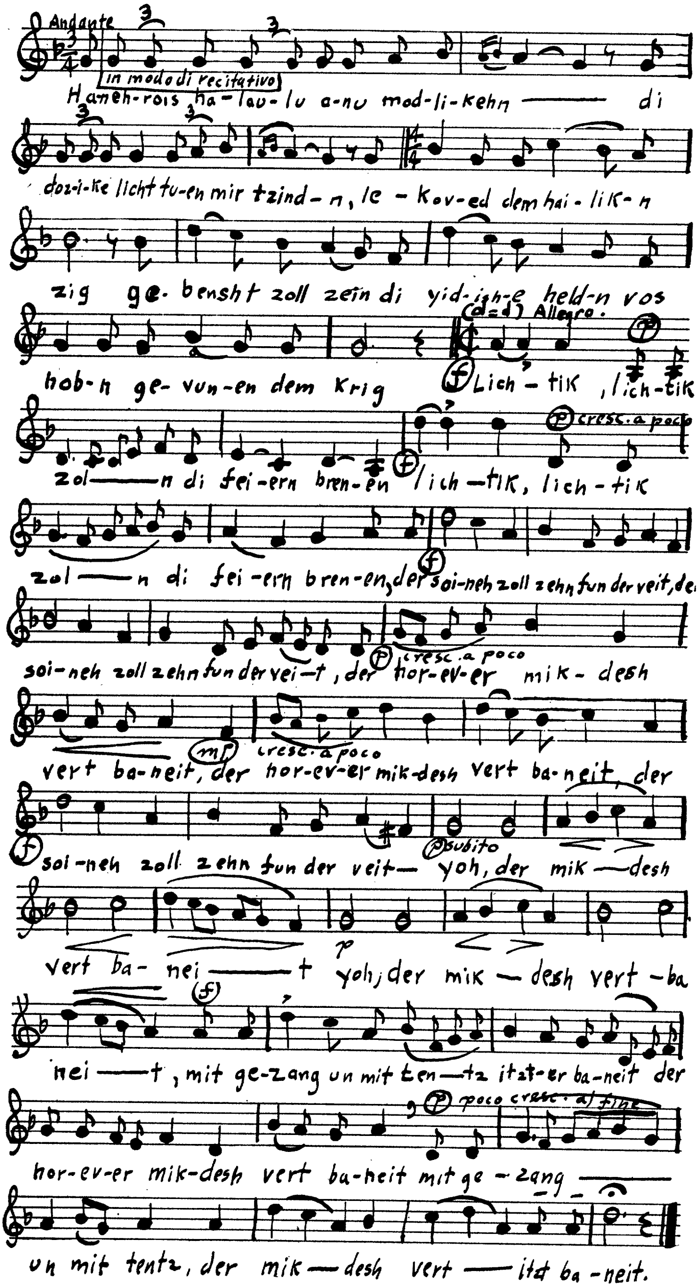
Andante
in modo di recitativo
Haneh-rois ha-lau-lu a-nu mod-li-kehn — di
doz-i-ke licht tu-en mir tzind-n, le-kov-ed dem hai-lik-n
zig ge-bensht zoll zein di yid-ish-e held-n vos
hob-n ge-vun-en dem krig
Allegro
Lich-tik, lich-tik
zol—n di fei-ern bren-en lich—tik, lich-tik
cresc. a poco
zol—n di fei-ern bren-en, der soi-neh zoll zehn fun der veit, de
soi-neh zoll zehn fun der vei—t, der hor-ev-er mik-desh
cresc. a poco
vert ba-neit, der hor-ev-er mik-desh vert ba-neit, der
cresc. a poco
soi-neh zoll zehn fun der veit— yoh, der mik—desh
subito
vert ba-nei——t yoh, der mik—desh vert-ba
nei—t, mit ge-zang un mit ten—tz itzt-er ba-neit der
poco cresc. al fine
hor-ev-er mik-desh vert ba-neit mit ge-zang——
un mit tentz, der mik—desh vert—itzt ba-neit.